

במדינה

העם הדראמה השבועית

פרשות ישנות
אינן מתות בישראל.
פיתאום, באופן בלתי-צפוי,
הן צצות מחדש —
ועוללות להסיל ממשלות

"אנחנו ארץ של דראמות", אמר שימרון פרס לאורחתו, מרגרט תאצ'ר. זהו אנדרסטייטמנט בריטי ממש. כי בשעה שריבר, היה פרס עצמו מסור כך עד מעל לראשו כדראמה חדשה. כמו נקומאן, הוקוק לזריקה היר מית שלו, זקוקה ישראל ל"פרשות". פרשה אחת לשבוע היא המנה המיני מאלית הדרושה לה לקיום סביר, אך לא פעם רופות הפרשות זו את זו במשך שבוע אחד.

גם הפרשות הישנות אינן מתות בישראל. פרשת רצח ארלוזורוב מסור גלת להסעיר את הארץ אחרי 53 שנים. פירוק הפלמ"ח עדיין מעורר התרגי שות, רצח קסטנר ופרשת העסקיביש משנות ה-50 גורמים עדיין לוויכוחים סוערים. לכן לא יכלה פרשת הרצח של שני חוטפי האוטובוס השבויים להיש" כח לאורכי-ימים. היה ברור כי פיתאום, באופן בלתי-צפוי, היא תעלה מחדש (ראה כתבה).

השבוע היה נדמה כי הפרשה לא תרד מסדרהיום כעבור יומיים-שלו" שה, כדרכן של פרשות בישראל. כמו כדור-שגל, היא תפחה והלכה. היא השכיחה את ההתרששות של מישחקי הכדורגל חיפה-תל-אביב, שהסעיר את החובבים משני הצדדים. היא האפילה גם על ביקורת של גברת-הברזל הכריי טית (ראה להלן).

השבוע איראפשר היה לדעת לאילו ממרים תגיע הפרשה בימים הקרובים. כל הפתעה היתה אפשרית.

לחיצת ידיים

יתכן שמרגרט תאצ'ר
אמרה לעצמה:
"תראו מי מדרב"
כאשר שוחח עימה
יצחק שמיר
על סכנת הטור

יצחק שמיר לחץ את ידיו של מרגרט תאצ'ר. מנהיגת הממשלה הבריטית גרה במלון המלך דויד, הרגלים הבריטיים התנופפו במרכז ירושלים, שנקרא פעם "בווינגרד".

יצחק שמיר היה הטוריסט מס' 1 במיורח התיכון, לפי המילון שהיה שגור אז, והשגור גם כיום, אז נקרא יוניצקי, ושם זה התנוסס על מדרעות של ממשלת-המנדט שהבטיחו פרס על ראשו. הוא היה אחראי אישית לטורה ארוכה של פיגועים חמורים, ובראשם הרגית הנציג הכביר של האימפריה הבריטית במרחב, השר-התושב בקאי היר הלורד מוין.

מעשה-טור זה הסעיר את וינסטון צ'רצ'יל יותר מכל מעשה אחר באותם הימים. הוא גינה את הטוריסטים הפח" דניים והמנוולים, ושינה את יחסו לציונות כולה.

האיש שתיכנן פעולה זו לחץ השבוע את ידי יורשתו של צ'רצ'יל, ראש ממשלת-בריטניה. זה נראה מובן מאליו. שמיר הוא סגן ראש-ממשלה ושר-החוץ, פוליטיקאי לגיטימי מן המניין. העבר הטוריסטי שלו אינו מפריע לאיש הצגת הרגלים הבריטיים במלון המלך דויד, ששימש יעד לפיגוע טרור ריסטי מפורסם אחר.

וזה דרכו של עולם. הטוריסט של אתמול הוא המדינאי של היום. הטוריסט של היום הוא המדינאי של מחר. מעשים נשכחים. או משנים את ציב" יונם בזיכרון הדור.

יתכן מאוד שמרגרט תאצ'ר עצמה

(המשך בעמוד 10)

אנשי שב"ב מובילים את חוטפי האוטובוס סוכחי אבירגמאע* גופים מחוץ לחוק?

היתה פירצה במצב זה, ושר מיפלגתי יוכל להורות ליועץ את מי להעמיד לדין ואת מי לא, יהיה זה סוף מדינת-החוק. בתי-המישפט יהיו חסרי-אונים, מפני שהחשודים בפשעים כלל לא יובאו לפניו, אם תהיה להם פרוטקציה מיפלגתית. זוהי התחלת מישטר של מאפיות מיפלגתיות.

מיפלט אחרון

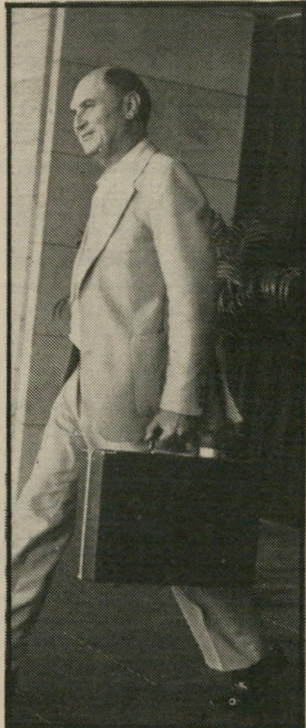
נראה כי רק במיקרה התעוררה פרשה זו דווקא בשלב האחרון של כהונת יצחק זמיר בתפקיד זה. לפרשה לא גרם רצונו של זמיר, לנקות את השולחן לפני פרישתו, אלא עיתוי הגשת החומר על-ידי אנשי-השב"ב, שהחליטו לגלותו ליועץ המישפטי.

אך יתכן כי נחישותו של זמיר בפרשה זו והשפעה גם על-ידי רצונו להשאיר לבאים-אחריו את תפקיד היועץ-המישפטי במלוא אונן ועוצמתו, לטובת הדמוקרטיה הישראלית. גם אם יהיה מקחי-זממכר מיפלגתי בממשלה ויבחר ויד רש חלש לתפקיד זה, יהיה קשה ליועץ המישפטי הבא להתעלם מן המסורת המפוארת של קודמיו, שטופחה ואף חוזקה בימי יצחק זמיר.

יתכן כי יצחק זמיר התכוון במפורש לפרשה זו, כאשר כתב לא מכבר, במאמר בעיתון הארץ: "ידועה האימרה שמאחורי טענת הפטריטיוס עשויה להסתתר כל מעשה נבלה. טענה זאת, כשהיא לעצמה, עשויה למוטט את העיקרון של חוקיות השילטון, ועימו את שילטון-החוק".

האימרה המקורית היא של הוגה הדעות הבריטי, הר"ר סמואל ג'ונסון: "הפטריטיוס הוא מיפלטו האחרון של כל נבל". בישראל ניתן להחביא כל דבר אחרי סיסמת "הבטיחות" — וזה היה אחד מסימני-ההיכר העיקריים של תקופת בן-גוריון.

תצלום של צלם חדשות. אלכס ליבק.

יועץ זמיר נחישות

השב"ב, הרבר משחרר את האלופ יצחק מרדכי מן הצל הכבד שהיה מוטל עליו. הצדק מחייב גם מבחינה זו לחקור את החשד עד תום. (השבוע נפגש מרדכי עם יצחק רבין, והשמיע באוזניו את מועתתו).

● הנסיון לגנוז את העניין נדון מראש לכישלון. ולראיה: הפרשה פורסמה בהרחבה דווקא בחו"ל. תוך פירסום שמו של ראש השב"ב — דבר ששימעון פרס רצה דווקא למנוע.

● הנסיון לכפות דברים על היועץ המישפטי הוא פגיעה ביסודות מדינת-החוק. במישטר הישראלי, היועץ המישפטי בלתי-תלוי הוא הפוסק האחרון לגבי העמדת אנשים לדין. אם

הבטיחות. בשני התפקידים הוא היה עוזרו העיקרי של בן-גוריון — לצד איסר הקטן, משה דיין, טרי קולק ואחרים.

פרס התייצב בכל כוחו לימין ראש השב"ב, ורצה לכפות על זמיר את גניות העניין. זמיר התייעץ עם ראש הממשלה, כפי שהוא חייב לעשות על פי הנהלים, אך בסוף החליט, על פי סמכותו, שלא לעכב את ההליכים. הוא לא קיבל את טענת פרס כאילו יש כאן סתירה בין שילטון-החוק ובין צורכי-הבטיחות.

אין ספק שזמיר צדק בכך. גניות הפרשה לא שירתה שום עניין ביטחוני. גילוי החשד שראש השב"ב העלים ראיות אין בו, בשום צורה שהיא, פגיעה בבטיחות המדינה. הרבר יבחר לפגוע אך ורק בראש השב"ב עצמו, ואולי להביא להשעייתו ולהחלפתו.

הנימוקים המצדיקים את עמדת זמיר הם, בין השאר:

● במדינת-החוק לא יתכן מצב שבו פועל מנגנון אדיריכות, כמו השב"ב, מחוץ לכל מיסגרת חוקית, ולמעשה גם ללא שום פיקוח. אין בדי היועץ לתקן את המחדל ההיסטורי השעורריתי של הממשלה והכנסת, שנמנעו מלחוקק חוק להסדרת פעולות המוסד ושרותי הבטיחות-הכללי. איך יש בכוחו להטיל את מרות החוק הקיים על השרותים האלה.

● גניות הפרשה היתה מכניסה דמורליזציה בקרב השב"ב — מנגנון שפעולתו התקינה היא חיונית למדינה ולמישטר הדמוקרטי בה. אין זה מיקרה שהחומר המחשיד את ראש השב"ב בא מיד אנשי-השב"ב עצמם, שהעמידו את צורה-מצפון מעל לאינטרס מנגנוני צר. זוהי גישה שיש לעודדה. עצם תפקידו של השב"ב מחייב שהיה בו הקפדה כפולה ומכופלת על החוק. לא יעלה על הדעת שבמדינה דמוקרטית תיגנו חקירה בעוון אישום כה חמור של ביצוע פשע, רק בשל העובדה שהחשוד הוא ראש השב"ב.

● אם אכן יש ממש בחשד נגד ראש

לחלוטין, והשתלב במדינת-החוק. אומנם גם יורשי בן-גוריון לא העזו לחוקק חוק כולל להסדרת פעולתם של שירותי-הבטיחות (כפי שדרש אורי אבנרי פעמים רבות בכנסת), אך המוסר והשב"ב הוכרו בכמה חוקים מישניים, כגון החוק להסדרת האזנת-סתר.

ביטחון כוזב

השבוע, לפתע, התגלה כי ההתקדמות הרבה שהיתה במדינה מאז תקופת בן-גוריון רחוקה מלהיות בטוחה — ואולי היתה מלכתחילה בגדר אשליה בלבד.

לכאורה היתה הפרשה מצומצמת: חלקם של אנשי שב"ב בהריגתם של שני חוטפי-האוטובוס בקו 300. אחרי שתתאלוף יצחק מרדכי וזכה מן האשמה שהרג אותם, נותר החשד לגבי אנשי השב"ב, שהוביל-גוררו את החוטפים כאשר נראו בחיים בפעם האחרונה. דקות מעטות לפני הריגתם. מישפטו הצבאי של מרדכי לפני קציני-יחיד היה קצרצר ונמתחה עליו ביקורת, אך הוא היה לפחות גלוי. מה שקרה בשב"ב — אם היה בכלל מישפט, איך, ולפני מי — לא נודע. כרגיל, התעטף השב"ב במעטה עבה של סודיות.

יתכן שהעניין היה נגמר בכך, לולא מסור כמה אנשים מתוך השב"ב עצמו, שמצפונם הטריד אותם, חומר שהיה בו כדי לעורר את החשד שראש השב"ב היה מעורב בפרשה וגם העלים ראיות, שהיה בהן כדי לפענח את תעלומת הריגתם/רציחתם של שני השבויים. על סמך חומר זה החליט היועץ המישפטי לי-ממשלה, יצחק זמיר, לפתוח בהליכי חקירה, כדי להעמיד את ראש השב"ב, אברהם שלום, לדין.

החשדות נגד ראש השב"ב היו חמורים ביותר, וחרגו הרבה מן התחום הטכני. הם חייבו, למעשה, את השעייתו המיידית והעמדתו לדין. האישום היה עולל להיות חמור מאין כמוהו.

ואז נתקל במיכשול. השב"ב כפוף במישרין לראש-הממשלה. ראש-הממ" שלה הוא שימרון פרס. מי שהיה עמוד התווך של המישטר הבן-גוריוני בי תקופתו וזוהי — תחילה כמנכ"ל מייסד-הביטחון, ואחר-כך כסגן שר

אבל התעלומה מי הרג אותם — נותרה בעינה.

היה ברור כי השבויים מתו ממהלך מות בראשיהם. יתכן כי הוכו גם בעת ההסתערות, מתוך האוטובוס — דבר שהוא סביר בנסיבות אלה. אך היה גם כרוך כי המשיכו להכות אותם אחרי לכידתם, אם מתוך סערת-רגשות ותא-וות-נקם, אם מתוך כוונה להכריח אותם לגלות פרטים נוספים, אם מתוך מילוי פקודה של מישור המהלומות נמשכו עד שמתו.

מי היו המכים? האם מישור שהיה במקום נתן את ההוראה להרוג?

הרבר נשאר אפוף-מיסתורין. החקירה של צה"ל היתה גלויה, פחות או יותר. החקירה הפנימית בורעות-הביטחון האחרות לא היתה גלויה, ושום פרטים עליה לא נודעו ברבים. מבחינה זו היתה הפליה ברורה בין איש-הצבא, תל-אילוף מרדכי, ובין אנשי הורעות האחרות.

יתכן שמישהו קיווה כי הפרשה תישכת, ולא יהיה צורך להסיק מסקנות. אך פרשה כזאת אינה יכולה להישכח במדינת-חוק. המנסה לשמור על טוהר-ההגשק של כוחותיה גם בתנאים הקשים של מלחמה בפיגועים, העולם הזה העלה את הפרשה שוב ושוב.

כמו רוח אביו של האמלט, שחזרה והטרידה את החיים, כן ממשיכה רוחם של שני הצעירים מרצועת-הזהר לט"י ריד את המדינה.